folklor/edebiyat, cilt:17, sayı:66, 2011/2

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİN ÖNEMİ

İlker Özdemir*

1. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

Kültürlerarası İletişim" çalışma alanı, iki ana kavram üzerinden şekillenmektedir: "Kültür" ve "İletişim". Kültür, bir toplumun her türlü maddi ve simgesel üretimleri ile bu üretim alanları içindeki ilişkiler, biçemler, örüntüler ve pratiklerdir. Kültür herşeyden önce bir yaşam biçimidir ve gündelik hayat içindeki uygulamaları ve bir grup insanı diğerlerinden farklı kılan gelenekleri ve alışkanlıkları da kapsar. Kültür, bireyin toplumun bir üyesi olarak, iletişim kurmasına, belli davranışları ve olayları yorumlamasına ve değerlendirmesine yardımcı olan değerler, fikirler ve semboller dizisidir. İletişim, ise "insanların kolektif olarak toplumsal gerçekliği yaratıp düzenledikleri süreçtir" (Mutlu, 1994:99). İletişim, bilginin, düşüncelerin, duyguların ve becerilerin simgeler kullanılarak iletilmesinin ve/veya aktarılmasının yanısıra aynı zamanda insanın anlam arama çabasıdır. Bu çaba ile insanlar anlam üretirler ve bu anlamları birbirleriyle paylaşırlar. İletişim için bu anlamda insanlar arasında anlamları ortak kılma süreci denilebilir. Kültür ve iletişim kavramlarını, kültürlerarası iletişim çalışmalarında birbiriyle bağlandıran ise "arasılık" nitelemesidir. Kültürlerarası iletişim, farklı kültürlerin ya da bir kültür içerisinde yer alan farklı alt-kültürlerin üyeleri arasında gerçekleşen iletişim demektir. Farklı kültürlerden gelen insanların etkileşimde bulunmalarıyla, birbirlerine mesaj göndermeleri ve almaları ve anlam yaratma ve anlamları ortak kılma çabaları kültürlerarası iletişim kapsamında ele alınmaktadır. Farklı kültürlerden gelen insanlar arasında gerçekleşen iletişimi anlamak, açıklamak ve iletişim süreçleri ile ilgili tahminlerde bulunmak ise kültürlerarası iletişim çalışmalarının amaçlarıdır (Kartarı, 2001:23). Kültürler değişmez özlere sahip bir değerler ve pratikler bütünü değildir. Bu nedenle bu alanda yapılan çalışmaların da kültürü statik bir şekilde ele almaması gerekir. Kültürlerarası araştırmalar, kültürün ve

* Dr., Gazi Üniversitesi, Öğretim Üyesi.

iletişimin anlam üreten, anlamları paylaşan ve sosyal deneyimi biçinlendiren boyutlarını göz ardı etmeden kültürü dinamik bir öge olarak değerlendirmek durumundadır.

Kültürlerarası iletişim çalışmalarında öncelikle bireylerin kimlik inşasında, kültürel aktarımlar ile maddi ve simgesel pratiklerin anlamlandırılması farklı kültürlerde nasıl gerçekleşmekte olduğu ve bu anlamlandırma pratikleri farklı kültürler tarafından nasıl okunmakta ve kavranmaya çalışılmakta olduğu ele alınmaktadır. Ulus-devletler içinde farklı ve çeşitli kültürel aidiyetlerin varolması, iç ve dış göç deneyiminin kültürlerarası iletişim sürecine etkileri de kültürlerarası iletişim çalışmalarının temel konuları arasında yer almaktadır. Egemen kültürün "yabancı" ve "öteki"ni ne şekilde/nasıl tanımlamakta olduğu ve bu inşa pratiğini iletişim kanalları dolayımı ile nasıl dolaşıma sokmakta olduğu da kültürlerarası iletişim çalışmalarının cevabını aradığı önemli sorulardan birisidir. Farklı ulusal kültürler veya aynı kültür içindeki alt-kültürler ve farklı etnik kimlikleri ile egemen kültür arasında varolan çeşitli önyargıları ortadan kaldırmak ve bireylere kültürlerarası yeterlilik kazandırmak ise kültürlerarası iletişim çalışmalarının temel amacıdır.

Kültürlerarası iletişim çalışmalarında üzerinde durulan ve çözümlenmeye çalışılan ortak sorunlar ise şöyle sıralanabilir:

İnsanları belli kalıplara yerleştirme (stereotip)
Diğerleri hakkındaki ön yargılar
Cinsiyet, yaş, ırk, din gibi farkların getirdiği olumsuzluklar ve yanlış anlamalar
Kültürel değerleri taşıyan insanın hoşgörüden yoksun olması
Kültürün dışa kapalı, dışa karşı şüpheci ve katı olması
Kendini beğenmişlik ve diğer kültürlere saygı eksikliği
Kültürel empati yokluğu

Kültürlerarası iletişimle ilgili kuramsal metinler, disiplinlerarası bir çalışma alanı olarak kültürlerarası iletişimin, zamanımızın kültürel ve iletişimsel gelişmelerini anlamaktaki işlev ve önemini vurgular. Farklı kültürlere mensup bireyler ya da gruplar arasındaki etkileşimi ele alan kültürlerarası iletişim, dünyanın birçok ülkesinde kültürleri birbirinden ayıran özelliklerin farkına varılması ve bunların iletişim üzerindeki etkilerinin araştırılmasıyla birlikte önem kazanmıştır. Daha sonra başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok Batılı ülkede konunun önemi anlaşılmış ve kültürel kimliğe ilişkin konular tartışılmaya başlanmıştır.

Kültürlerarası iletişim alanında A.B.D.'nde yapılan erken dönem çalışmaların ortak özellikleri, farklı kültürel örüntüler ve yaşam tarzları arasında iletişimin kurulabilmesi için bu "farklılıkların" önce tanımlanması ve daha sonra ortak bir iletişim, diğer bir deyişle uzlaşım alanı yaratılabilmesi için modeller geliştirmektir. Bu bağlamda Ruth Benedict'in II. Dünya Savaşı yıllarında başlayarak ABD'nin Savaş ve Enformasyon Dairesi için gerçekleştirdiği Kılıç ve Krizantem adlı Japon kültürünü anlamlandırmaya çalışan araştırmasını örnekleyebiliriz. Benedict'in çalışmasını Edward T. Hall'in 1959 tarihli The Silent Language tarihli çalışması takip etmektedir. Bu çalışma da ABD'nin Savaş ve Enformasyon Dairesi tarafından desteklenmiştir. Hall, farklı kültürlerin

davranış ve tutum biçemlerini mikro düzeyde inceleyerek, kültürlerarası iletişim eğitiminin temelini atmıştır (Kartarı, 2001:31). Benedict gibi Hall'ün çalışmaları öncelikle uluslararasarası ilişkiler alanında ulus-devletin resmi görevlilerine, sonra da ticari ilişkiler kuran işadamlarına yönelikti. Bu erken dönem çalışmaları izleyen çeşitli alan araştırmaları Batı dışındaki farklı kültürlerin bu farklılıklarının Batı merkezli kavranması ve iletişim sürecinin açıklanması izleği üzerinden gelişmiştir. Amerikan üniversitelerinde kültürlerarası iletişim, 1960'lı yılların sonunda lisans ve lisans üstü programlara dahil olmuştur. 1980'lerden itibaren liberal çoğulcu iletişim paradigması içinde kendine yer bulan kültürlerarası iletişim çalışmaları Amerikan üniversitelerinde iyice kurumsallaşmıştır. Amerikan Üniversitelerinde kültürlerarası iletişim çalışmalarında lisans düzeyinde yararlanılan temel kaynak Fred E. Jandt'ın Intercultural Communication (2001) adlı yapıtıdır. Bu yapıt liberal çoğulcu iletişim paradigması içinde kalmakta; kültürlerarası iletişimde engel yaratan stereotipler ve önyargı gibi temel etkenleri ele almakta, sözsüz iletişim ve beden dilinin kültürlere göre değişmesi, grup içi ilişkiler, bir kültür içerisinde göçmenlik ve alt kimlikler nedeniyle farklı kültürel örüntülerin varlığı gibi konuları tartışmaktadır.

Avrupa kıtasında ise kültürlerarası iletişim çalışmaları, dil ve kültür arasında kurulan ilişki üzerinden bir gelişme çizgisine sahip olmuş, 1980'li yılların sonunda Avrupa kıtasında kültürlerarası iletişim çalışmaları ayrı bir disiplin olarak gelişme göstermiştir. AB'nin Socrates-Erasmus ve Youth programları bünyesinde kültürlerarası öğrenme ve kültürlerarası iletişim üzerinde önemle durulan bir çalışma alanı olmuştur.

Türkiye'de kültürlerarası iletişim çalışmaları, iletişim disiplini dahil olmak üzere sosyoloji, göç sosyolojisi, sosyal ve kültürel antropoloji, etnoloji disiplinlerinin çatısı altında gelişme göstermiştir. Türkiye'deki İletişim Fakültelerinde kültürlerarası iletişim çalışmaları ilk olarak 1996 yılında Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinin lisans programında Prof. Dr. Asker Kartarı'nın verdiği ders ile başlamıştır. 2003 yılından itibaren Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde Doç. Dr. Mutlu Binark tarafından seçmeli lisans dersi olarak kültürlerarası iletişim dersi verilmeye başlanmıştır. 2005 yılının Bahar döneminde de Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesinin lisans ders izlencesinde Prof. Dr. Belma Akşit tarafından seçmeli ders olarak verilen kültürlerarası iletişim dersi yer almıştır. Bu fakülteler dışında kültürlerarası iletişim dersi lisans düzeyinde birçok fakültenin ders izlencelerinde yer almaktadır. Sabancı Üniversitesi bünyesinde kültürel çalışmalar programı içinde kültürlerarası iletişim konusu farklı derslerin kapsamında yer almaktadır. Prof. Dr. Asker Kartarı'nın çabalarıyla 2006 yılında Hacettepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi bünyesinde Kültürlerarası İletişim Ana Bilim dalı kurulmuş olup, bu ana bilim dalında lisanüstü eğitim verilmekte ve bu alanda araştırmacı ve öğretim elemanı yetiştirilmesine çalışılmaktadır. Ancak, diğer iletişim fakültelerinde henüz kültürlerarası iletişim ana bilim dalının var olmadığı da, giderilmesi gereken bir eksiklik olarak, vurgulanmalıdır.

Türkiye'de kültürlerarası iletişim çalışmaları henüz çok yenidir. Bu konuda çalışma yapacak olanlar bu alanda var olan A.B.D. ve Avrupa mahreçli yayınlara başvurmaktadır. Bu alanda varolan literatür tarandığında yapılan çalışmaların özellikle kültürlerarası yönetim alanında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Kültürlerarası iletişim

konusunda yapılan çalışmaların artmasının temelinde küreselleşme olgusunun yer aldığı ve özellikle çok ülkeli şirketlerin farklı kültürlerden gelen insanları yönetmek, onları kontrol edebilmek ve verimliliği artırmak amaçlı değişik modeller, teknikler, stratejiler ve eğitim programları geliştirmeye çalışmak çerçevesinde kültürlerarası iletişim çerçevesinde bilgi ve modeller üretmeye çabaladığını görüyoruz. Kültürlerarası iletişim alanında başlangıcından beri var olan ve etkinliğini artarak sürdüren bu yaklaşım ana akım yaklaşım olarak bilinmektedir. Türkiye'deki kültürlerarası iletişim çalışmalarında da ana akım yaklaşımlarının etkisinin yoğun olduğu görülmektedir. Kültürlerarası iletişim başlığı taşıyan lisansüstü çalışmaların çoğunluğunun işletmecilik alanında yoğunlaşması ve bu alanda yapılan araştırmaların özel şirketler tarafından "yönetim kültürü" başlığı altında gerçekleştirilmesi bunun en önemli göstergelerinden biridir. * Türkiye'de yayımlanan ve kültürlerarası iletişim başlığı taşıyan üç kitaptan biri ve en son yayınlananı olan kitabın başlığının "Kültürlerarası İletişim: Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim" olması da bu savımızı doğrulamaktadır. ** Kültürlerarası iletişim ile ilgili öğretiler bir yandan dinler arası diyalog başlığı altında dinsel gruplar tarafından kullanılmaya çalışılırken, öte yandan ise kültürel farklılıkları yönetme, yönetimde kültürel ögelerin önemi veya tüketici davranışlarını etkileyen kültürel ögeler vb. başlıklar altında temellük edilmeye çalışıldığını gözlemliyoruz. İnternet üzerinden kültürlerarası iletişimle ilgili haber ve kaynaklara ulaşmak için yapmış olduğum araştırmada bu alanın global pazarlama ve kültürlerarası iletişim, lobicilik, kültürel farklılıkların yönetimi, dinlerarası diyalog ve göçmenlik üzerine yoğunlaştığı saptanmıştır. Kültürlerarası iletişim alanında en çok bilinen çalışma olan Hofstede'nin kültürel boyutlar kuramı kültürlerarası farklılıkların yönetimine gösterilen ilginin önemli bir göstergesidir (1991). Hofstede'nin kültür üzerine düşünceleri bugüne kadar kültürel farklılıklar üzerine yapılmış en kapsamlı ampirik çalışmalardan birine dayanmakta olup, Türkiye dahil birçok ülkede Hofstede'nin belirlediği ölçütleri test edici ampirik çalışmalar yapılmaktadır. *** Hollandalı bilim adamı Hofstede ve arkadaşları tarafından

* Bknz. 1) Erdem, Ferda (1996) İşletme Kültürü, Freidrich-Neumann Vakfı-Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Antalya 2) Sargut, Selami (2001) Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim, İmge Kitabevi Yayınları, 3) Demirkan, Metin (2007) Kültürlerarası İletişim Problemlerine Sebep Olan Başlıca Faktörlerin Çalışanların Demografik Özellikleri Bakımından İncelenmesi: Uluslar arası Bir Örgütte Uygulama, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumluınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı 4) Köse, Sevinç; Ünal, Aylin "Türk Yönetim Kültürü Tarihi Açısından Çağdaş Türk İşletmelerinin Yönetim Değerleri" 8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi-Bildiriler, Nevşehir, 25-27 Mayıs 2000 5) Anholt, Simon, (2003) ***Global Markaların Yerel Çuvallamaları***, Media Cat Kitapları, İstanbul, Çeviren: Gonca Canan

** Soydaş, Ayda Uzunçarşılı (2010) Kültürlerarası İletişim: Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim, Parşömen Yayınları, İstanbul

*** 1970'lerde o zamanlarda da fazlasıyla uluslararası bir şirket olan IBM tarafından IBM'in dünya çapında ortak prosedür ve standartlar koyma girişimlerine karşın, örneğin Brezilya ve Japonya'daki fabrikalarının çalışmasında halen önemli farklılıklar bulunması nedeniyle öneriler geliştirmesi istendi. Hofstede bunun üzerine IBM'in çalışmasıyla ilgili farklılıkları araştırdı. IBM'in tüm dünyadaki çalışanlarına gönderilen ayrıntılı mülakat ve anketleri de içeren çeşitli aşamalarda farklı tesislerde karşılaşılan farklılıkları ortaya çıkarmaya çalıştı. Çalışanların eğitim düzeyleri ile birlikte organizasyon yapısı, kurallar ve prosedürler hemen her yerde birbirine oldukça benzer

kültürün boyutları ile ilgili yapılan çalışma kültürlerarası iletişim alanında yapılmış en önemli ve kapsamlı çalışma olarak kabul edilmektedir.

Sonuç olarak, hem dünya'da hem Türkiye'de kültürlerarası iletişim alanında yapılan çalışmaların kültürlerarası yönetim çerçevesinde yoğunlaştığını görüyoruz. Bu nedenle bu alanda yapılan çalışmalar iletişim alanından daha çok işletme yönetimi (management) alanında yoğunlaşmaktadır. Buna uluslararası ilişkiler alanında yapılan kimi çalışmalar dahil edilebilir. Avrupa kıtasında olduğu gibi kültürlerarası iletişimi kültürlerarası farklılıkların yönetimi çerçevesi dışında dil ve kültür arasında kurulan ilişki üzerinden, çok kültürcülük üzerindeki politik tartışmalar üzerinden veya kültür, kimlik ve politika arasında kurulan ilişkiler üzerinden ele alan bir çizgiye sahip olan çalışmalar henüz emekleme aşamasındadır.* Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi öğretim üyelerinden Engin Sarı'nın 2007 yılında kabul edilen Doktora Tezi'nden yola çıkarak kitaplaştırdığı Mardin'de Kültürlerarasılık (Kültür, Kimlik, Politika) başlıklı çalışması bu konuda bir istisna oluşturmaktadır.**

2. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM, DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI

Kültürlerarası iletişim çalışmalarında üzerinde durulan ve çözümlenmeye çalışılan ortak sorunlara baktığımızda bu konuların basmakalıp düşünceler, önyargılar, etnik merkezci ve ayırımcı tutumlara ve kültürel bağnazlığa karşı değişik bakış açıları geliştirmeye çalıştığını görüyoruz. Kültürlerarası iletişim çalışmaları kültürlerarası iletişimi olumsuz yönde etkileyen bu düşünme biçimleri ve tutumlara karşı hoşgörülü tutumları, anlayışı ve empatiyi öne çıkararak farklı kültürler arasında diyalogu geliştirme çabası olduğu iddiasındadır. Bu çerçevede kültürlerarası iletişim çalışmalarının sav sözünün farklılıklarımızla bir arada barış içerisinde yaşamak olduğu söylenebilir (Kartarı, 2003). Kültürlerarası yönetimi öne çıkarıyor olsa da kültürlerarası iletişim çalışmalarının temel ekseninde kültürlerin nasıl farklılaştıkları ve farklı kültürlere mensup insanlar arasında etkileşim ve anlam aktarımları, yabancının algılanması ve

olduğundan, farklı yerlerde ortaya çıkan farklılıkların o fabrikada çalışan insanların ve dolayısıyla o ülkenin kültürlerinden kaynaklanabileceği sonucuna ulaştı. Hofstede ve arkadaşları ulusal kültürleri en yaygın kullanış biçimleriyle dört boyutta incelemişlerdir. Hofstede, belirlediği dört boyuta güç aralığı, bireycilik/grupçuluk, erillik/dişillik ve belirsizlikten kaçınma adlarını vermiş ve ek araştırmalar sonrası bunlara zaman oryantasyonu boyutunu da katmıştır.

* Bknz. 1) Binark, Mutlu (2006) "Kültürlerarası İletişim Çalışmalarının Türkiye Haritası: Sorulması Gereken Sorular" Kültür ve İletişim, 9(1): 71-88 2) Uluç, Güliz (2001) "Kültürlerarası İletişim ve Melez Kültürler", Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1.55-64 3) Yaktıl-Oğuz, Gürsel (2002) "Kültürlerarası İletişimde Engeller:Bir Örnek Çözümleme-Savulun Battal Gazi Geliyor" **Kurgu,** 19:25-33 4) Yeğenoğlu, Meyda (2002) "Küreselleşen Dünyada Çokkültürcülük ve Konukseverlik" **Toplum ve Bilim,** 92:120-137 5)
Yeğenoğlu, Meyda (2003) "Öteki Mekanda Olmak: Post-Kolonyal Dünyada Göçmenlik ve Turizm" **Kültür ve İletişim** 6(2):53-72.

** Sarı, Engin (2010) ***Mardin'de Kültürlerarasılık (Kültür, Kimlik, Politika)*** İletişim Yayınları, Ankara

iletişimde kültürel farkların gözetilmesi vardır. Bireylerin kültürlerarası farklılıkların iletişime olan etkilerini kavrayabilmesi sağlanmaya çalışılırken daha sonra onların etnik merkezci düşünme biçimlerinden, önyargılardan ve basmakalıp değerlerden uzaklaşarak farklı kültürlerle iletişim konusunda iletişim yeterliliğine sahip olması için donanım sahibi olmaları kültürlerarası öğrenme başlığı verilen çalışmaların ana hedefleridir. Bu çerçevede kültürlerarası iletişim için yabancı ya da yabancı sayılanlar, ya da yabancılaşma yaşayanlar ile iletişim, ya da başka bir deyişle ötekiler, öteki sayılanlar ya da kendini öteki sayanlar ile iletişim denilebilir. Kısacası kültürlerarası iletişimin içeriğinde farklı etnik kökenlere, kültürlere veya alt-kültürlere mensup insanlar ve onlarla etkileşim vardır. Sarı'nın (2009) Taylor'dan yola çıkarak vurguladığı gibi kültürlerarası iletişimde asıl sorun birbirini anlamak üzerinde odaklanmaktadır. Kültürlerarasılık üzerinde yapılan araştırmaların, kültürlerarası ön ekini alan disiplinlerin, ötekini anlama çabasının bir parçası olması gerekir. Kültürlerarası iletişimin temel amacı, diğer kültürü tanıma ve anlama ve buradan yola çıkarak farklı kültürle ve üyeleri ile sahici bir diyaloga girebilmektir. Kültürlerarası iletişim ortak anlayış, birlikte barış içinde yaşama, demokratik bir toplum olma ve insan haklarına dayalı eşitlikçi ve özgürlükçü bir dünya tasarımı geliştirmede önemli bir kuramsal dayanak noktasıdır. Farklı kültürden insanlar arasında kurulan iletişim de, tıpkı aynı kültürden insanlar arasında olduğu gibi, insanların birbirlerine duygularını, düşüncelerini, bilgilerini, sembollerini vb. aktardıkları bir alışveriş sürecidir. Ancak, iletişim sürecine katılan kişilerin farklı kültürlerden gelmeleri, onların aynı inançları, aynı değerleri, aynı davranış kurallarını paylaşmadıkları anlamına gelmektedir. Bu durum, iletişimi tahmin ötesi boyutlarda zor ve karmaşık bir sürece dönüştürebilmektedir. Farklı kültürden insanlar arasında yaşanan sorunların tümünü, kültürlerarası iletişim sorunları olarak nitelendirmek mümkün değildir. Ortaya çıkan anlaşmazlıklar, ancak kişilerin kültürel farklılıklarından kaynaklandıklarına dair ipuçları taşıyorlarsa, kültürlerarası iletişim sorunları olarak adlandırılabilirler (Üçegöz, 2003: 31).

Kültürlerarası iletişim öğretisinin geliştirilmesi farklılıklarımızla birlikte bir arada barış içinde yaşamak açısından büyük öneme sahiptir. Çünkü kültürlerarası iletişim öğretisinin amacı insanları önyargılarından arındırmak, basit kalıplarla düşünmeye karşı koymak ve insanların yerel ve aynı zamanda etnik ve dinsel kabuklarını kırmalarını ve böylece yerellikten uzaklaşarak dünyaya açık olmalarını sağlamaya katkıda bulunmaktır. Bu çerçevede kültürlerarası iletişim öğretisi temel insan hakları, eşitlik, demokrasi ve adalet ilkelerine sıkı sıkıya bağlı olduğu gibi, aynı zamanda monologa karşı diyalogu, tek yönlü iletime ve ikna edici iletişim anlayışına karşı karşılıklılığı, etkileşimi esas alan bir iletişim anlayışına sahiptir. Birbirimizi anlama perspektifine bağlı bir kültürel bilince sahip olmanın birlikte paylaştığımız bütün kamusal alanlara olumlu yansımaları olacağı ve farklılıkları tehdit olarak görmek yerine bu farklılıkları hoş görmenin de ötesinde hayatımızı zenginleştirici ögeler olarak hoş bulmanın, bu farklılıkların birlikte yaşamasını sağlayacak güven ve isteği ortaya çıkaracağı açıktır (Parekh, 2002: 251). Bir arada yaşamayı zorlaştıran olumsuzlukları ortadan kaldırmanın kültürlerin karşılıklı iletişim ve etkileşim içerisinde olması, birbirlerine saygı göstermesi ve yargılayıcı davranışlardan uzak durarak birbirlerini anlamaya çalışması ile sağlanabileceği öngörülmektedir. Burada temel ilkenin diyaloga açıklık ve karşılıklılık esasına dayalı

ve önyargılardan uzak bir birbirini anlama çabasını temel alan bir iletişim anlayışıdır.

Bu çerçevede kültürlerarası iletişim çalışmaları demokrasi kültürüne ve insan hakları bilincine katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. Çünkü;

1- Farklı kültürlerden gelen insanları aşağılayıcı pratikleri de içeren bir şekilde öteki kavramı ve ötekileştirme kültürlerarası iletişim çalışmalarının temel sorunsalıdır. Bu çerçevede kültürlerarası çalışmalar ötekini anlama çabası; diğer kültürü tanıma ve anlama ve buradan yola çıkarak bu kültürle ve üyeleri ile sahici bir diyaloga girebilmek çabası olmalıdır.

2- Kültürlerearası iletişim öğretisinde baskın olan ve de doğal ve dolayısıyla değişmez olana karşı olarak kullanılan kültürellik olgusu doğmalara ve tekçi anlayışlara karşı etkin, esnek ve dinamik bir itiraz noktasını temsil etmektedir.

3- Kültürlerarası iletişim öğretisi belirgin bir biçimde ayırımcılığa karşı eşitlikçi bir bakış açısını ısrarla savunmakta ve hangi kaynaktan gelirse gelsin bütün aşağılama biçimlerini ve pratiklerini reddetmektedir. Bu bağlamda kültürlerarası iletişim çalışmaları etnik merkezli bakış açılarını, dinsel farklılıkları ve bunların neden olduğu önyargılar ve basma kalıp düşüncelere karşı mücadeleyi temel mücadele ekseni olarak öne çıkarmaktadır.

4- Kültürlerarası iletişim yerel düşünmekten uzaklaşarak evrensel düşünmeye yönelten anlayışıyla, basmakalıp düşünceler ve önyargıların insanlar arasında gerçek anlamda bir iletişime engel olduğunu gösteren öğretisiyle ve kültürlerarası farklılıkların iletişimdeki önemini kavratmaya yönelik içeriğiyle insanları yerel ve basit düşünmekten daha kapsamlı ver evrensel nitelikte düşünmeye yöneltici bir kültürel bilinç edinme ya da kültürel bilinci yükseltme çabası olarak değerlendirilebilir.

Sahip olduğu bu özellikler nedeniyle bir demokrasi kültürü ve insan hakları öğretisine dönüştürülmesi mümkün olan kültürlerarası iletişim öğretisinin bunu gerçekleştirebilmesinin önündeki en büyük engel kültürlerrası iletişim çalışmaalrının iş odaklı iletişim yaklaşımları tarafından temellük edilme tehlikesidir. Buna dinler arasında diyalogu esas alan dinsel toplulukların kültürlerarası diyalog başlığı altında bu farklılığı sadece dinsel farklılığa indirgeyen bakış açılarının kültürlerarası diyalog alanını temellük etme tehlikesini de ekleyebiliriz.* Bu nedenle kültürlerarası iletişim alanında çalışanlar bir yandan bu alanın yönetsel bir anlayış ve pazarlama mantığı tarafından araçsallaştırılmasına; öter yandan ise dinler arası diyalogu kültürlerarası iletişim veya kültürlerarası diyalog denilince ilk akla gelen olgu olması tehlikesine karşı etkin bir biçimde mücadele etmek ve bu öğretinin eşitlikçi ve dünyevi (laik) vurgusunu ısrarla öne çıkarmak sorumluğu ile karşı karşıyadır.

3. SONUÇ

İnsana saygı duygusunun ortaya çıkması adalet duygusunun geliştirilmesi ile mümkündür ve bu duygu ayırım yapmadan herkesin bir takım evrensel temel hakları

* Örneğin "Kültürlerarası Diyalog" başlıklı bir kitapta ele alınan tek konu İslam'ın diğer kültürlerle, daha doğrusu dinlerle nasıl diyalog kurması gerektiğine ilişkindir. Bknz. El-Kardavi Yusuf, (2001) ***Kültürlerası Diyalog***, İlke Yayıncılık, İstanbul, Çeviren: Osman Gümen

olduğu ve farklılıklarına saygı duyulması bilincini geliştiren bir eğitimle desteklenmelidir. İnsanların kültürel bilinci ve adalet duygusunun gelişmesi bir arada yaşamaya katkıda bulunacak en önemli toplumsal güçtür. Hayatımız içerisinde ötekilerle karşılaşmanın hayatımızı daha anlamlı kılacağı ve zenginleştirici bir unsur olduğu unutulmamalıdır. Kültürler birbirinden habersiz oldukça bir ortak insanlık düzeyinde buluşma imkanı ortadan kalkar. Aslında tarih boyunca kültürler kendi sınırları dünyaları içinde doğup gelişmemişlerdir. Başka toplumların kültürleri ile de temas etmişlerdir. Bu temaslar kültür dünyalarının gelişmesine, zenginleşmesine yol açmıştır (Aksoy, 48). Kültürler hayatiyetlerini sürdürmede dışa kapanmaları yerine etkileşim içinde varlıklarını daha iyi sağlamaktadırlar. Bu nedenle günümüz toplumları daha iyi bir dünyada yaşamak için gerekli olan değişim gücünü ancak başka kültürlerle etkileşim içerisinde kalarak bulabilirler. Bu bağlamda kültürlerarası iletişim sadece yabancılara karşı önyargılı davranışlarımızı kırmak açısından değil, onların da bizim hakkımızdaki önyargılarını değiştirmek açısındanda önem taşır. Kültürler arasındaki diyalog, hepsinin kendisini diğerlerinin etkisine açmasını ve onlardan bir şeyler öğrenmeye hazır olmasını gerektirir, bunun için de özeleştiriye açık, kendisiyle diyaloğa girmeye hazır ve bunu yapabilecek durumda olması gerekir (Parekh, 429-430). Bu nedenle kendimizi eleştirebilecek ve bize yöneltilen eleştirileri de hakaret saymayacak kadar özgüvene ve özsaygıya sahip olmak, ufku dar değil ufku dünyaya ve yeniliklere açık olmak, başkalarını yargılamaya değil onları anlamaya yönelik bir tutum benimsemek ve yabancı ortamlarda bocalamayacak denli sosyal rahatlığa sahip olmak gerekir ki, tüm bunlar kültürlerarası iletişim kapsamında ele alınan konulardır. Kültürlerarası iletişim bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi nitelikli insan yetiştirmek açısından olduğu kadar bir arada barış içinde yaşamak açısından da vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Önyargılarından arınamamış, basit kalıplarla düşünmeye devam eden, yerel kabuklarını kırmayıp kendi kültürünü dünyanın merkezine koyarak dünyaya dar bir pencereden bakan insanların, dünyaya açık olmayı esas alan bir çağda özgürce ve barış içinde bir arada yaşaması mümkün değildir.

KAYNAKLAR

Aksoy, Nazan (2001). "Çokkültürlülük Üstüne". *Modernleşme ve Çokkültürlülük* (içinde). Hazırlayan: Helsinki Yurttaşlar Derneği. İstanbul: İletişim Yayınları. 44-49.

Benedict, Ruth (1966) *Krizantem ve Kılıç***,** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Çeviren: Türkan Turgut

El-Kardavi Yusuf, (2001) *Kültürlerası Diyalog*, İlke Yayıncılık, İstanbul, Çeviren: Osman Gümen

Gudykunst, William B. (der.) (1983) *Intercultural Communication Theory: Current Perspectives.* Beverly Hills: Sage.

Habermas, Jürgen (1996). "Demokratik Anayasal Devlette Tanınma Savaşımı" *Çokkültürcülük ve Tanınma Politikası***.** Hazırlayan: Amy Gutman. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hofstede, Geert (1991) *Cultures and Organisations: Software of The Mind,* McGraw-Hill,

London
Hall, Edward T. (1973) *The Silent Language***,** Paperback , NewYork
Jandt, Fred E. (2001) *Intercultural Communication.* Thousand Oaks:Sage.
Kartarı, Asker (2001) *Farklılıklarla Yaşamak: Kültürlerarası İletişim.* Ankara:Ürün Yayınları.
Mutlu, Erol (2004). *İletişim Sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
Parekh, Bhikhu (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek.* Çeviren: Bilge Tanrıseven. Ankara: Phoenix Yayınevi.
Sarı, Engin (2009) Türkiye'de Kültürlerarasılık Üzerine Çalışmak, Yayımlanmamış Kongre Bildirisi, Uluslararası Kültürel Diyalog ve Eğitim Kongresi: *21.Yüzyılın Başında İnsan, Toplum Kültürlerarası Diyalog ve Eğitim***,** Uludağ Üniversitesi, 4-7 Ekim 2009
Sarı, Engin (2010) *Mardin'de Kültürlerarasılık (Kültür, Kimlik, Politika)* İletişim Yayınları, Ankara
Soydaş, Ayda Uzunçarşılı (2010) *Kültürlerarası İletişim: Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim,* Parşömen Yayınları, İstanbul
Üçegöz, Perihan (2003). *Kültürlerarası İletişim*. İstanbul: Üstün Eserler Yayınevi.

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİN ÖNEMİ

Özet

Kültürlerarası iletişim farklı kültürlere mensup insanlar arasında etkileşim ve anlam aktarımları ve iletişimde kültürel farkların gözetilmesi konularını içermekte olup, kültürlerarası iletişim farklı kültürlere mensup insanları anlama ve kendimizi anlatma konusunda temel bilgiler vermektedir. Kültürlerarası iletişimin ana teması hoşgörü, anlayış ve diyalogdur. Kültürlerarası iletişim öğretisi kültürler arasında iletişim sorunlarının nasıl çözümleneceği ve önyargılardan ve basmakalıp değerlerden uzaklaşarak farklı kültürlerle iletişim konusunda iletişim yeterliliğine sahip olunmasını hedeflemektedir. Yabancı düşmanlığı ve etnik ayırımcılığın yükseldiği, kültürlerarası diyalogun giderek daha fazla önem kazandığı bir dünyada kültürlerarası iletişim öğretisine olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Kültürlerarası iletişim öğretisi yerel düşünmekten uzaklaşarak evrensel düşünmeye yönelten anlayışıyla, basmakalıp düşünceler ve önyargıların insanlar arasında gerçek anlamda bir iletişime engel olduğunu gösteren öğretisiyle ve kültürlerarası farklılıkların iletişimdeki kavratmaya yönelik içeriğiyle insanları yerel ve basit düşünmekten daha kapsamlı ver evrensel nitelikte düşünmeye yöneltici bir kültürel bilinç edinme ya da kültürel bilinci yükseltme çabası olarak da değerlendirilebilir. Önyargılarından arınamamış, basit kalıplarla düşünmeye devam eden, etnik merkezci bir bakış açısıyla dünyaya dar bir pencereden bakan insanların barış içinde birarada yaşamaya katkıda bulunamayacağı açıktır. Kültürlerarası iletişim sonuç olarak, farklılıklara sahip insanların birarada uyumlu bir biçimde yaşaması, birbirini doğru anlaması, basmakalıp düşünce yerine inceleme ve araştırmaya dayalı bilgiyi öne alması, yerel ve dar ufuklu değil, daha evrensel nitelikte düşünmeye ve davranmaya yöneltmesi ve demokrasi

bilincine katkıda bulunması nedeniyle sadece turizm çalışanlarına mesleki açıdan nitelik artışı sağlamak açısından değil, insan kalitesinin artması açısından da özel bir önem taşımakta olan bir kültürel bilinçlenme ve insani niteliklerin artışını sağlayan ve önem verilmesi ve geliştirilmesi gereken yeni bir öğretidir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası iletişim, Eğitim, Diyalog, Barış

THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Abstract

Intercultural communication includes the basic information about people transmission and communication, who belong to different cultures. Main aim of intercultural communication is to giving information and training skills to understand people from different cultures and explain ourselves to them. The main themes of intercultural communication are tolerance, understanding and dialogue. Intercultural communication thought is interesting related and how to resolve these problems communication the members from between different cultures and to have intercultural communication competence away from prejudices and stereotypes. Increasing of xenophobia and ethnic discrimination all over the world and intercultural dialogue is increasingly getting more important. Thought of intercultural commmunication indicates stereotypes and prejudices are the real barriers to a genuine communication among people for understanding each other and the importance of cultural differences to communication among people from different cultures. Threfore, intercultural communication should be handled as an effort increasing the level of cultural awaraness with the way of leading to thinking from local and easy to universal and complex. It is clear that people is closed to other cultures under the effects of etnocentric perceptions create difficulties to living together. All these subjects are also the subjects of the course of intercultural communication for reaching the aim of having intercultural competence with obtaining knowledge and developing skills related them. If we are not purified from prejudicies and to think with simple terms and looking to the world with a simple local framework with an ethnocentric looking style placing our local culture to the center of the world, we can not contribute to living together and peace of the world. Intercultural communication, as a result, is an important thought and also should be developed from the point of living people with differences together in a compatible format, to each other to understand, rather than stereotypes review and research-based knowledge to take forward local and not with narrow horizons, more universal nature to think. Sharing and developing this thought lead to act towards and democracy awareness to contribute the quality of people in terms of special importance to the cultural awareness and ensure the growth of human qualities.

Keywords: Intercultural communication, education, dialogue, peace